

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Очевидним є той факт, що наш час, як ніколи раніше, характеризується постійною зміною культурних ситуацій. Висока динаміка сьогоденного життя, вимоги сучасної культури до людини, потужні емоційні, комунікативні та інформаційні навантаження примушують всерйоз задуматись про те, як зберегти свою самобутню природу, самоідентичність. Зрозуміло, що кожна епоха неминує позначена зміною пріоритетів, цінностей, привносить свої зразки в розуміння сутнісних якостей людини, того з чим повинен співвідносити себе індивід в процесі усвідомлення себе, а також того, наскільки людина вільна в створенні самої себе, а відповідно, здатна нести відповідальність за своє буття. Однак, кінець ХХ – початок ХХІ століття поставили перед людиною нові завдання, пов'язані з самоусвідомленням і визначенням меж власної свободи. В результаті виникає необхідність в постійному переосмисленні проблеми самоідентичності.

Філософія культури як своєрідна форма усвідомлення культури відображає пошук особистісної ідентифікації. Сфера духовного життя найбільше чинить опір тенденціям глобалізації – національно-культурний менталітет і художньо-естетична діяльність зберігають свою сутність, залишаючись каналами прояву культурної своєрідності, завдяки чому проявляються національна самосвідомість і світосприйняття. Глобалізаційні процеси охоплюють масштабніше сфери виробництва, економіки, комунікацій і науки, а в питаннях культури залишається фундаментальна диференціація людства. Глобалізація перетворює насамперед «інструментальні компоненти культури: структуру матеріального споживання, способи інформації, економічні інститути, тип освіти, меншою мірою і далеко не скрізь – політичні інститути – і набагато менше її глибинні,

екзистенційні аспекти, «душу» – релігійну свідомість, структуру самосвідомості особи і між людських відносин, життєві смисли» [124, 18].

Культурна багатоукладність світу, за словами українського дослідника феномена національної ідентичності М. Козловця, – необхідна умова нормального функціонування сучасної цивілізації. Варто зазначити, що можливості осягнення «свого» і «чужого» в культурі пов'язані з характером культур, які утворюють національний культурний світ. Кожна національна культура має свою власну домінанту, а точніше, набір культурних домінант, які утворюють національний культурний простір, національну культурну сферу. Саме в національній картині світу, за влучним виразом Г. Гачова, відображена «цілісність національного життя: і природа, і стихія, і побут, і фольклор, і мова, і образність поезії, співвідношення простору і часу та їх координат: далечінь, широта, верх, низ, отос, шлях і т. ін. – тобто виявляється начебто вибір, основний фонд національних цінностей, орієнтирів, символів, архетипів» [1, 21].

Сучасний світ через різнобарвність тяжіє до єдності. Не випадково серед науковців і політиків з'явилися потреба і реальна можливість говорити сьогодні про вкрай важливу «світову гармонію». У цьому контексті особливого значення набувають універсальні цінності, орієнтири, які утверджують всі культури і реалії світу (толерантність, гуманізм тощо). Сьогодні дуже важливо виховувати в собі, за висловом Далай-лами XIV, почуття «всезагальної відповідальності». Універсальні цінності, що визнаються усіма культурами, релігіями світу, можуть стати основою глобального діалогу. Парадоксом сучасної цивілізації став той факт, вважає М. Козловець, що локальні відмінності, насамперед культурні, поступаючись масштабністю, кількістю, стали виразнішими, ніж раніше. Можливо, цією своєю новою якістю вони зобов'язані розвитку уніфікуючих глобалізаційних тенденцій та необхідності протистояння ним, щоб зберегти іманентно

притаманні культурі своєрідність, самобутність і унікальність духовних традицій.

Література:

1. Гачов Г.Д. Национальные образы мира. – М.: Сов. писатель, 1988. – С. 21.
2. Кітов М. Г. Руська національна філософія в контексті української історії та культури: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 432 с.
3. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Я. Франка, 2009. – 558 с.
4. Кримський С.Б. Ранкові роздуми / Зб. ст. – К.: Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с.
5. Кувалдін В.Б. Глобализация и рождение мегаобщества // Практична філософія – 2001. - № 2. – С. 3-23.